

111206-2

Když si položíme otázku, co je cílem našeho poznávání, většina z nás odpoví, že naším cílem je poznat skutečnost. Mnozí dokonce donedávna dodávali (a někteří stále ještě dodávají), že tím cílem je poznání skutečnosti, jaká „jest“. Od jisté doby už to alespoň těm myslivějším nestačí, protože nemůže být pochyb o tom, že se velmi často nemůžeme a ani nechceme spokojovat s tím, jak věci jsou, ale že je mnohé třeba změnit, opravit, napravit, ano vůbec zařídit a udělat jinak. Už po několik staletí se hodně mluví o tom, že se svět vyvíjí, tj. mluví se a uvažuje o „vývoji“ (a to jinak, než jak se to v myšlenkách lidí objevovalo dříve). Ani zde však nestačí jen zkoumat, jak se svět až dosud vyvíjel a pokoušet se to co nejlépe popsat. Víme, že vývoj jde a nadále půjde dál, a tak nás zajímá, jaké změny můžeme očekávat. A pokud by nějaké změny znamenaly pro člověka, pro lidstvo nějaké zhoršení, chceme rozpoznávat, jak by se jim dalo zabránit, a zase naopak, jak by bylo možno iniciovat změny k lepšímu. I o tom se již nějakou, dobu hovoří a diskutuje, do jaké míry v těch změnách a v tom vývoji můžeme aspoň někdy vidět „pokrok“. Z toho je zřejmé, že cílem našeho poznávání nemůže být jen to, co „jest“, ale nutně také to, co už bylo, co se stalo a teď už je minulostí. Důležitost poznávání toho, co předcházelo tomu, co jest, tedy poznávání minulosti, je už dnes většině lidí zřejmá, i když se lidé v míře té důležitosti málokdy shodnou (a zejména nejsou příliš nakloněni o tom hlouběji uvažovat). Ještě menší shodu najdeme, půjde-li o poznávání toho, co teprve přichází. Jedna věc je však naprosto zřejmá, a to každému, kdo je ochoten k tomu přiložit mysl: Skutečností není jen to, co právě teď jest, ale ani navíc to, co už bylo, nýbrž skutečností, byť docela zvláštní, je i to, co možná (a někdy docela určitě) bude. Považujeme-li za zcela oprávněné poznávat minulost, těžko můžeme trvat na tom, že budoucnost poznávat nelze, i když rozdíly tu jsou nepopíratelné.

(Písek, 111206-2.)